

NEVZUHUR

EDEBİYAT KÜLTÜR SANAT

TEMMUZ 2020 / SAYI : 76

NEVZUHUR

SAHİBİ:

MUSTAFA AKBABA

GENEL YAYIN YÖNETMENİ:

ALİ DEMİREL

YAYIN KURULU:

BEKİR KARA
HASAN TÜLKAY
MEHMET ERÇİN

ADRES:

Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No: 1/2 ANTALYA

TLF : 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER: 0 (242) 241 41 74

www.mustafaakbaba.com.tr

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ

TUNAHAN OFSET & MATBAACILIK

Tel : 0 (242) 248 90 88

www.tunahanmatbaa.net

info@tunahanmatbaa.net

tunahanofset@gmail.com

Sinan Mh. Atatürk Cd. 1254 Sk.

Rıfat Türkcan Psj. No: 14/7

Muratpaşa / ANTALYA

YAYIN TÜRÜ :

Yerel - Süreli

İki Ayda Bir Yayınlanır

NEVZUHUR da yayımlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.

NEVZUHUR da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.

NEVZUHUR

Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.

NEVZUHUR da

Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın kurulu nun
kararına bağlıdır.

NEVZUHUR Yayınlarının tamamına

www.mustafaakbaba.com.tr adresinden
ulaşabilirsiniz.

COVID - 19

MUSTAFA AKBABA

MASKE

Prf.Dr. ÖCAL OĞUZ

KORONA

Prf.Dr. ÖCAL OĞUZ

İLK KURŞUN - DÖRTYOL

Tarihçi ALİ DEMİREL

İSMİ NE ? İSMİ GÜL

HASAN ŞAHMARANOĞLU

ANTALYA ŞEHRENGİZİ

M.NİHAT MALKOÇ

İSİMLER VE İLÇELERİN İZLERİNDE
İSTANBUL'UN FOLKLORÜNE DOKUNMAK - 4

ANDAÇ

OUYUCU İLE SOHBET

Değerli NEVZUHUR dostları;

Bir yandan yeni tip Koronavirüs Pandemisi (Covid-19) dünyayı tehdit etmeye devam ederken, diğer yandan insanlar yeni yaşayış tarzlarıyla hayatlarını idâme ettirme gayreti içerisinde bulunuyorlar. Bu hengâme arasında biz de NEVZUHUR'un temmuz sayısı ile sizlerle tekrar buluşmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

İlk yazımız MUSTAFA AKBABA'nın olup COVID-19 başlığını taşıyor. İçinden geçtiğimiz bu sıkıntılı günler hakkındaki düşüncelerini okuyucu ile paylaşan yazarımız, ayrıca bu dönemi nasıl fırsata çevirdiğini de bizlere aktarıyor.

MASKE başlığı altında sunulan yazı ise Prof.Dr. ÖCAL OĞUZ'un. Bu sayımızda hocamızın KORONA başlığıyla kaleme aldığı mizahî bir manzumesini de bulacaksınız.

ALİ DEMİREL sizleri İLK KURŞUN-DÖRTYOL başlığını taşıyan yazısıyla selâmlıyor. Millî Mücadele yıllarında Dörtöl'luların göstermiş olduğu çabaları bir tarihçi gözünden okuyacaksınız.

İSMİ NE? İSMİ GÜL başlığını taşıyan yazısının imza sahibi ise değerli ağabeyimiz HASAN ŞAHMARANOĞLU. Necati KANTAR Hoca'nın "İSMİ GÜL" adlı hikâye kitabı hakkındaki duygularını bizlerle paylaşan üstadımız dergimize güzel bir katkıda bulunuyor.

ANDAÇ da İSİMLER VE İLÇELERİN İZLERİNDE İSTANBUL'UN FOLKLORUNE DOKUNMAK-4 başlığı altında sürdürdüğü yazısıyla İstanbul sevdalılarına ayrı bir nefes üflüyor.

M.NİHAT MALKOÇ'un ANTALYA ŞEHRENGİZİ unvanlı manzumesi ise sayfalarımıza ayrı bir renk katıyor.

Bir sonraki sayımızda buluşmak ümidi ile hoşçakalınız.

NEVZUHUR

COVID – 19

MUSTAFA AKBABA

Dünyayı saran yeni tip Koronavirüs Pandemisi, yani 'Covid – 19' ; alışageldiğimiz hayat şartlarını bir anda alt-üst ediverdi. Laboratuarda mı üretildiği yoksa tabiî seyir içerisinde gelişerek enfeksiyon kaabiliyeti yüksek bir hâl mi aldığı tartışmalı da olsa, önceki yıllarda söylenen, yazılıp çizilen şeylere bakılırsa bunun bir laboratuvar mahsulü olduğu, insanlığın bazı global sermayenin menfaatleri yüzünden böyle bir illete mahkûm edildiği daha büyük ihtimâl olarak karşımıza çıkıyor. Hangi durumda olursa olsun sonuçta Cenab-ı Allah'ın (cc) takdirinden öte birşey değildir. O'nun izni olmadan kuru bir yaprağın dahi dalından yere düşmeyeceğine iman etmişiz. Burada mühim olan, insanlığın bu durumdan bir ders alıp almadığıdır.

Peki, dünya üzerinde yaşayan insanlar bundan bir ders aldı mı, ya da alacaklar mı? Bana sorarsanız çok çok az bir kesimin dışında bundan hisse alacak çıkmayacaktır. O alanlar da zaten hayatlarını oldukça düzgün olarak idâme ettirenler arasında bulunanlardan olacaktır, her yönden daha da dikkatli davranmaya gayret göstereceklerdir. Geri kalan çoğunluk ise bildiği yoldan gidecektir. Pandemi döneminde dahi insanlık dışı tavırlar sergilenebiliyorsa, bu kanaatimizde ne kadar isabetli olduğumuz takdîr edilecektir.

Cenab-ı Allah'dan (cc) gelen bu musibet ister ihtar, ister ceza olarak kabul edilsin sonuçta bu imtihanı başarıyla atlatmak zorundayız. Tıbbî mücadeleyle beraber duaya da fazlasıyla ihtiyacımız var. Tabiî biz samimi Müslümanlar için durum böyle. İnanmayanlara diyeceğimiz şey ise Kâfirûn Suresi'nin 6. Ayeti'dir. Yani; "Sizin dininiz size, benim dinim de banadır."

Pandemi dönemini büyük bir muvaffakiyetle

yöneten başta Devlet Başkanımız olmak üzere Sağlık Bakanlığımıza, aradaki koordinasyonu başarıyla sağlayan diğer bakanlıklarımıza, ilmî komiteye ve canla başla çalışan sağlık personeline buradan teşekkürü bir borç bilirim.

Türkçemizde 'Aptal âşık' diye bir deyim vardır. İçimizde bulunan bazı 'batı' hayranları memleketimizi hep hakir görürler, Türkiye'de yaşanmaz derlerdi. Hatta bazı aileler hamileliğin son dönemlerini hayran oldukları Batı memleketlerinden birinde geçirirler, çocuklarını orada dünyaya getirirler, çocuklarına oradan aldıkları vatandaşlık hakkıyla öğrenirlerdi. Bazıları da Türkiye'de kazandığı para ile oralardan bir ev alır, hava atarlardı. Batı'nın ne olduğunu gözleriyle gördüler. O hayran oldukları Batı, insanları sokaklarda ölüme terk ettiler. Hâlâ 'batı-batı' diyenler varsa buyurup gitsinler, onları kimse tutmaz. Onlar gibi safralara bu milletin ihtiyacı da yoktur.

İnsanların gözüne bir görünen vardı. Her şeyin doğrusunu Cenab-ı Allah (cc) bilir ama bize bahşedilen akıl çerçevesinde düşündüğümüz zaman böyle bir musibeti insanlar hak etmişlerdi. Manânın önüne maddenin geçirilmesi, her şeyi madde ile ölçüp biçmek, her türlü ahlâksızlığın mubah gibi sergilenmesi, dünyada bir kesim insan açlıktan ölürken diğer kesimin yaptığı sınırsız israf, gözü doymak bilmeyen emperyalist devletlerin masum insanların ve sabilerin üzerine yağdırdığı bombalar vs... vs...

Masum insanların, sabilerin duaları elbette cevap bulacaktı. Cenab-ı Allah (cc) zalimlere bir yere kadar mühlet verir, sonunda dur der. 'Dur!' der ama insanların çok az bir kısmı bundan ibret alsa da diğerleri yoluna isyan ve sapkınlık içerisinde devam eder. Dünya hayatı geçici olduğuna göre, gerisini onlar düşünsün... Elhamdülillâh biz öbür hayata inananlardanız.

Bu sıkıntılı günler yaşanırken Ramazan-ı Şerif'in gelmesi samimi Müslümanlara tatlı bir nefes getirdi. Her

ne kadar camilerimiz ibadete kapalı olsa da Cumalar, teravihler, kandiller cemaatle ifâ edilemese de içinde imanı bulunan, Cenab-ı Allah'dan (cc) gelen her şeye boyun eğilmesi gerektiğini bilen insanımız bu imtihanı da sabırla atlama gayreti içerisinde oldu.

Ancak, bu mübarek günler içerisinde iki Baro'nun talihsiz beyanatları ve ardında gelen günlerde merkezî ezan sistemine sızılarak İzmir'deki minarelerden 'Çav Bella'nın duyulması ve bu çirkin hareketlere alkış tutanlar dindar kesimi üzmüştür. Burada tekrar Kâfir'un Suresi'nin 6. Ayetini hatırlamanın tam zamanıdır.

Yine bu sıkıntılı günler içerisinde, 29 Mayıs tarihine gelindiğinde İstanbul'un Fethi'nin 567. Yılı münasebetiyle yapılan görkemli kutlama merasimleri, Ayasofya Camii'nde okunan Fetih Suresi her ne kadar Yunanlılarla birlikte bazı kesimleri rahatsız etmiş ise de bizlerin millî ve manevî duygularımızı coşturmuştur. Ayasofya Camii'nin bütününde namaz kılındığı günleri de görürüz inşaallah.

Mecburî itikâf veya mecburî mahpusluk diyebileceğimiz, evlere kapandığımız günleri bir şekilde değerlendirmemiz gerekirdi. Okumayı seven birisi olduğum için fırsat bu fırsat deyip istirahat ve ibadet saatlerimin dışındaki bütün zamanımı okumaya ayırdım. Gözlerimin yorulduğu zamanlarda da yıllar önce Konya Mevlâna Müzesinde aldığım ney taksimi kasetlerini, özenlikle de neyzen Sadreddin Özçimi'nin kasetini defalarca dinledim. O nefis icrayı dinledikçe dinleyesiniz geliyor. Türk San'at Mûsıkîsini çok severim fakat o konuda ihtisasım yoktur. Ancak güzel olan şey kendisini her şekilde belli ediyor.

Otuz yaşımdan itibaren oluşturmaya başladığım ve hâlen de kitap sayısını artırma gayreti içerisinde bulunduğum oldukça zengin bir kütüphanem vardır. Edebî, tarih ve kültür değeri yüksek olan kitaplardan oluşan bu kütüphanem hakkında müsaade ederseniz tevazu gösteremeyeceğim.

Ortaokul ve lise yıllarımda Türkçe ve edebiyat derslerimize giren hocalarımızdan merhum Abdullah Demirel'i, meslek hayatıma atıldığım ilk yıllarda evinde ziyaret ettiğimde bana zengin kütüphanesini göstererek; "Evlâtlarıma maddî mânâda fazla bir şey bırakamıyorum ama bu kütüphanem her şeyin üstündedir" demiş, önemine bilhassa vurgu yapmıştı. Benim de kitaba meraklı olduğumu bildiği için, o yıllarda kıymetli kütüphanesinden birkaç kitabı imzalayarak bana hediye etmişti. Allah (cc) rahmet eylesin, her zaman rahmetle anarım. Kitap konusunda ben de merhum hocamla aynı düşünceye sahibim.

İşte, kütüphanemde bulunan bu kitaplardan pek çoğunu okumuş olmakla birlikte henüz okuyamadıklarım da vardı. Bazılarını da yakın bir zamanda aldığım için sıra gelmemiştir. Evlere kapandığımız bu dönemde daha önce okumuş olduklarımdan bazılarını önemi ve güzelliği yüzünden tekrar okuma arzusu duydum. Yeni okuduklarım da bilgi dağarcığıma katkıda bulundular.

Yakın zamanda alıp henüz okuyamamış olduğum iki kitaptan biri Prof. Dr. Ş. ALPARSLAN YASA (YESEVİZÂDE) nin MİLLETİMİZE REVÂ GÖRÜLEN KÜLTÜR JENOSİDİ idi. Yakın tarihimizin karanlık yüzünü ortaya koyan bu hacimli kitaptaki bilgileri her ne kadar çok iyi biliyor olsam da içinde rastladığım ve daha önce

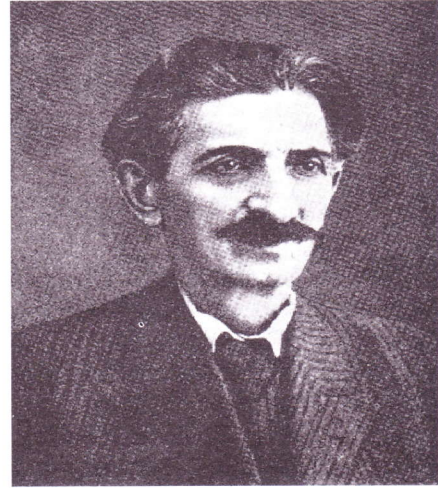
görmemiş olduğum bazı vesikalar bu kitaba olan ilgimi ziyadeleştirdi.

Yakın bir zamanda alıp da okuyamamış olduğum ikinci kitap ise DURSUN GÜRLEK Bey'in uzun yıllar araştırmaları sonucu biriktirdiği bilgilerle tezyin ettiği, cilt ve baskısıyla da dikkat çeken yediyüz küsur sayfa hacmindeki İBNÜLEMİN MAHMUD KEMAL İNAL / CUMHURİYET DEVRİNDE BİR OSMANLI EFENDİSİ-1- idi.

Nev-i şahsına münhasır, son derece geniş tarih ve genel kültürüyle tanınan İbnülemin Mahmud Kemal için Süleyman Nazif; "Ne kendi kimseye benzer, ne kimse kendisine" demiştir. Sonradan bu ifâdenin önüne Yahya Kemal de; "Hezar gıpta o devr-i kadim efendisine" sözünü ilâve etmiş, her iki sözün birleşmesiyle

"Hezar gıpta o devr-i kadim efendisine
Ne kendi kimseye benzer, ne kimse kendisine"

şeklinde bir beyit oluşmuştur ki herhalde Mahmud Kemal bundan daha iyi tarif edilemezdi.

MAHMUD KEMAL

1870 yılında İstanbul'da, Sultan Abdülaziz Hân'ın Sadriazamı Yusuf Kâmil Paşa'nın mühürdarlığını yapan Mehmed Emin Paşa'nın oğlu olarak dünyaya gelen Mahmud Kemal 1957 yılında yine İstanbul'da vefat etmiştir. 5 Padişah ve 3 Cumhurbaşkanı görmüş olan Mahmud Kemal; SON ASIR TÜRK ŞAİRLERİ, OSMANLI DEVRİNDE SON SADRIÂZAMLAR, SON HATTATLAR, HOŞ SÂDÂ gibi önemli dev eserlere imza atmıştır.

Merhume MÜNEVVER AYAŞLI'nın; İŞİTTİKLERİM-GÖRDÜKLERİM-BİLDİKLERİM ve HAMİNNE'NİN SURET AYNASI isimli eserlerini daha önce okuduğum halde tekrar okudum. Adı gibi münevver olan, sahip olduğu geniş çevresi ve de Sadullah Paşa'nın gelini olması hasebiyle kendisine aktarılan bilgilerin de birikimiyle kaleme almış olduğu pek çok eserinin yanında, yukarıda ismi zikredilen kitapları tekrar okumak benim için bir zevkti.

1906 yılında Selânik'te dünyaya gelen Münevver Ayaşlı, Evlad-ı Fatihan'dan Cafer Tayyar Bey'in kızıdır. Dönmeleriyle meşhur Selânik doğumlu olmasından dolayı, soyunun Selânik dönmesi olmayıp hâlis Türk olduğunu her zaman üstüne basa basa söylemiştir. 1999 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.

MÜNEVVER AYAŞLI

Bir başka değer olan merhume SÂMİHA AYVERDİ'nin pek çok güzel eserinden İSTANBUL GECELERİ, NE İDİK NE OLDUK, RAHMET KAPISI, AH TUNA-VAH TUNA, HEY GİDİ GÜNLER HEY, BAĞ BOZUMU unvanlı kitapları da evlerde kapalı kaldığımız günlerde bize samimi yoldaş oldular.

Tarih, hâl ve tefekkürün harmanlandığı, debisi hiç değişmeyen şelâleler misâli aynı gürlükte coşkuyla çağlayan, nefis teşbihleriyle âdeta resim çizilen bir akış içerisinde ve de güzel İstanbul Türkçesiyle kaleme alınmış bu eserleri okumamak olur muydu?

SÂMİHA AYVERDİ

1095 yılında, Piyade Kaymakamı (Yarbay) İsmail Hakkı Bey'in kızı olarak İstanbul'da dünyaya gelen Sâmiha Ayverdi; mütefekkir ve mutasavvıf bir yazar olarak değerli eserlere imza atmıştır. Rifaî tarikatına bağlılığı, onun hayat görüşüne ayrı bir derinlik kazandırmış ve bu tasavvufi olgunluk eserlerine de yansımıştır. Mimar ve tarihçi yazar Ekrem Hakkı Ayverdi'nin kızkardeşidir. 1993 yılında yine İstanbul'da hayata vedâ etmiş olan Sâmiha Ayverdi, Kubbealtı Cemiyeti ve Vakfının kurucu üyesidir. Ayrıca; İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul ve Yahya Kemal Enstitülerinde faal üyeliklerde bulunmuştur. 1966'da Türk Ev Kadınları Derneği (Türk kadınları Kültür Derneği)'nin kuruluşuna öncülük etmiştir.

Prof.Dr. İSKENDER PALA Hoca'mızın İKİ DİRHEM BİR ÇEKİRDEK adını taşıyan kitabı da bu günlerde bize fıstık- çekirdek lezzeti sundu. Değerli hocamızın diğer kitaplarından çoğunu daha önce okumuştum.

Ve her Türk'ün okuması (teşbihte hata olmaz) üzerine vacip olan, 'Tercüman 1001 Temel Eser' arasında iki cilt olarak neşredilmiş BARBAROS HAYREDDİN PAŞA'NIN HÂTİRALARI tekrar okunmaz mıydı? Elbette tekrar da olsa okunmalıydı. Elindeki gücü nefesine değil, İlâ-yı Kelimetullah uğruna, Halîfe-i rûy-i zemin'in hizmetine sunan bu büyük velinin hatıraları dönüp dönüp okunması gereken değerli bir eserdir. Ben bir Lise tarih öğretmeni olsam, bunu okumayan talebeme sınıf geçirtmem. Ama kaç tarih öğretmeni bu güzel eseri okumuştur? Bu da zihnimizi meşgul eden önemli bir sualdir.

Eserin akışı içerisinde geçen bazı atasözlerini okuyucumuzun ilgisini çeker düşüncesiyle buraya aktarıyorum.

"Sakın sanma kim hayın berhudâr olur
Âkıbet ya boynu vurulur ya berdâr olur."

"Ne denlü çoğ olursa ördek ü kaz
Yeter derler ona bir şâhin-i bâz."

"Yâr odur ki bun deminde yâr ola
Şadlıkta her kim olur yâr ola."

"Ne kadar çok olsa koyunun sürüsü
Yeter imiş ona kasabın birisi."

"Olacak olsa gerek çâr ü nâ-çar
Gerek kalbin gen tut gerek dâr."

"Bir kişinin ki yardımcısı Allah ola
Var kıyas eyle ol ne ulu şah ola."

"Dünyada en büyük iksir dedikleri padişah duasıdır."

Bu değerli kitaplar arasında gezinirken teessüre kapıldığım anlar da çok oldu. 'Niye?' diye soracak olursanız; her şeyden önce bugünkü nesil o kitapların yazıldığı lisanla konuşup yazamıyordu. O kitaplarda geçen bazı kelimeler artık onlar için birer yabancı kelimeydi. Hâlbuki yazılanlar İstanbul Türkçesinden başka bir şey değildi. Ayrıca; yalanlarla yetişen nesiller tarihî doğrulardan habersizdi. Doğrular bilinmezse yanlışlar nasıl fark edilebilir? Bunu bilmeyen bir toplum sağlıklı karar veremez. Etrafında çevrilen oyunları fark edemez, sürekli aynı çukura düşer durur. Zaten, düşmanın da istediği bu değil midir? Ve yine; o günkü nesillerde bulunan yaşayış, âdab ve edeb bugünkü neslin kaçta kaçında kalmıştı.

Aklımı meşgul eden böyle düşünceler bana zaman zaman Zekâî Dede Efendi'nin Ferahnâk makamındaki o enfes eserini terennüm etmeme sebep oldu.

"Söyletme beni cânım efendim kederim var
Bir güne değil dildeki efkâr nelerim var."

MASKE...

Prf.Dr.ÖCAL OĞUZ

Bizim dilimizde de yaygın kullanım alanına sahip olan maske kelimesi, Fransızca “masqué”den geliyor. Sözlükler, bu kelimeyi boyalı karton, kumaş veya plastikten yapılan ve tanınmamak veya korunmak için yüze geçirilen, tutulan veya takılan yapma yüz diye tanımlıyor. Kelimenin kökeninde hayalet anlamına gelen Latince “maska” veya soytarı anlamına gelen Arapça “maskara” olduğu tartışılıyor. Kim bilir belki ikisi de aynı kökenden geliyordur.

Yukarıdaki tanımla sanırım daha çok popüler kültürel hafızaya yerleşmiş olan Batı filmlerindeki şövalye destanları, “maskeli balo” görüntüleri, “Zorro” maceraları, Amerikan çizgi romanları, Cadılar Bayramı, eskrim, Afrika büyücülüğü ve biraz da dünyanın pek çok yerinde geçmişte var olan veya yaşatılmaya devam eden geleneksel tiyatrolar hatırlanacaktır.

Maske kelimesi Fransızca olsa da şurası kesindir ki maskenin tarihi insanlık kadar eskidir. Homeros'u keşfeden bilim insanlarının “mitoloji Yunan'da vardır, başka milletlerde yoktur” kanaatinden zaman içinde “mitolojik dönemi, tavrı ve kültürü olan her toplumun mitolojisi vardır” görüşüne ulaştığı gibi, maske konusunda da böyle bir genelleme yapmak ve “maske her kültürde vardır” demek kaçınılmazdır.

Boyadan, deriye, kemikten ahşaba, taştan toprağa, liften kumaşa, demirden tunca, altından gümüşe, kâğıttan plastiğe varıncaya kadar doğadaki pek çok malzemeden farklı tip ve biçimlerde, farklı amaçlar için insanlık tarihi boyunca maske yapılmış ve kullanılmıştır.

İnsanoğlunun ilk kez ne zaman ve neden maske kullandığına dair rivayetler pek çok ama Fransa'da 20.000 yıl önceye tarihlenen bir mağara resminden başlayarak gerek dış dünyanın fiziki tehlikelerinden gerekse diğer kötülüklerden korunmak için uğur, nazar ve alkış (dua) ritüellerini maske yardımıyla yaptıklarına dair antropolojik görüşler ve arkeolojik buluntular vardır. İnsanlık, bir döneminde ölünün yüzüne taktığı maskeyle onu kötü ruhlardan koruyacağına veya ölümsüzlüğünü sağlayacağına inanmış. Maskenin başlangıcı konusunda bunun gibi yüzlerde, hatta binlerce rivayet vardır.

Bu maske kültürü ve birikimi, sanayileşme sürecinde farklı alanlardaki ihtiyacın doğurduğu ürünlerin de esin kaynağı olmuştur: Gaz maskesi, kaynak maskesi, oksijen maskesi veya tıbbî maske gibi... Bir de güzellik literatüründe yüzü canlı ve güzel göstermeye yönelik kozmetik maskeler var tabii.

Tıbbî maskelerin de ilginç bir tarihi var. Mesela kara veba denilen salgının koku yoluyla yayıldığını düşünen dönemin doktorları, dışarıdan koku almayı önleyen, içi lavanta ve diğer çiçek esansları ile dolu uzun gagalı maskeler kullanmışlar. Afrika'yı köle yapıp Avrupa'ya ve Amerika'ya götüren beyaz adam, yakın temastan hastalık kaparım korkusuyla bir dönem kölelere demir maske mecburiyeti getirmiştir.

Kısacası maske, insanlık tarihi boyunca ayinden

törene, korunmadan saldırıya, gizlenmeden korkutmaya kadar pek çok alanda kullanılmış, kimi durumlarda toplumsal statünün simgesi, kimi durumlarda ise gerçekliği gizlemenin mecazî ifadesi hâline gelmiştir.

Maskenin mecazî ifadesi, Shakespeare'in “insanları yorgun kılan hayat değil, taşıdıkları maskelerdir”, Dostoyevski'nin “maske takmak hem taşıyana hem anlamaya çalışana yükür” veya Cemil Meriç'in “hapishane maskelerin çıkarıldığı yerdir” sözlerinin yanı sıra, Türkçedeki “ikiyüzlü”, “maskesi düşmek” veya “maskesini kaldırmak” gibi deyimlerde de karşımıza çıkar.

Batı kültürü ile tanışıp “maske takmayı” öğrenmeden önce, Kamların gökyüzü yolculuğundan başlayan ve İslami literatürde “peçe” ve daha çok “nikap” ile devam eden başka bir öykümüz daha vardır.

Kültürümüzde ve edebiyatımızda nikap, Karacaoğlan'ın “kaldır nikabını görem yüzünü”, Pir Sultan Abdal'ın “ala gözlüm zülfün kelep eylesin/döksün mah yüzüne nikap eylesin” mısralarından da anlaşılacağı gibi İslam'da kadının örtünmesinin bir parçası olarak yer almıştır. Bu gibi örneklerden hareketle peçe ve nikabın kadınlarla ilgili olduğu düşünülse de, tarihte ve günümüzde peçeli ve nikaplı erkekler de yok değildir.

Mesela, Kuzey Afrika'dan Sahra altına çoğu Cezayir topraklarında olmak üzere Libya Nijer, Mali, Burkina Faso ve Nijerya'da yaşayan ana erkil bir Müslüman topluluk olan Tuareglerde yetişkin erkekler, günümüzde de gözlerini dışarıda tutan ve yüzlerini gizleyen bir tür peçe takarlar.

Bizim kültürümüzde erkeklerin yüzlerini gizlediği örtüye, peçe veya nikap denir. Yüzlerini gizleyen harami, haydut veya Alamuthaşaşisi gibi bugünkü anlamda hırsız ve teröristlere “peçeli” denmesi yaygındı. Nitekim ben V. Hugo'nun “iltifat peçe üzerinden yanağa konulan öpücük gibidir” deyişini Ömer Hayyam'ın “celladına âşık olmak” sözü ve meşhur Stockholm Sendromu hadisesi ile hatırlamak istiyorum.

Öte yandan Hz. Yusuf ve Hz. Muhammed gibi ruhu ve yüzü güzel erkeklerle, “peçeli” yerine “nikaplı” denmesi yaygındı. Şiiri Fuzuli'ye, ezgisi Anadolu'ya ait meşhur Tokat türküsünde “hüsnüne mağrurlanırsın Yusuf-ı Kenan mısın/mah yüzüne bir nikap tut ben yandım el yanmasın” mısralarındaki güzeli, aşkın enginlerinde de tasavvufun derinlerinde de aramak mümkündür.

Meşhur Seyahatnamesinde Evliya Çelebi'nin camide nikaplı olarak gördüğü Peygamberimizin elini öpüp “sefaat ya Resulallah” diyecekken heyecanlanıp “seyahat ya Resulallah” diyerek nasıl seyyah olarak vazifelendirildiğini anlattığı rüyası meşhurdur.

Dedem Korkut ise, Oğuz'da kahramanlıkları kadar cemal güzellikleriyle de meşhur dört kişinin nikaplı dolaştığını “Oğuz'da dört yiğit nikap ile gezerdi. Biri Kan Turalı, biri Kara Çekür ve oğlu Kırk Kınık ve boz aygırlıBeyrek” diyor.

Günümüzde maske, tıpta ve sanayideki ihtiyaca yönelik zorunlu ve sınırlı kullanımının dışında geleneksel uzak doğu tiyatrosunun, Afrika gizeminin, İtalya güzelinin, Cadılar Bayramınının kültür, sanat ve eğlence aracı olarak görülmekteydi.

Son birkaç aydır ise, savaşçının zırhı, kötü ruhları “aradığın ben değilim” diyen şaşırtma veya kokuyla

yayılan bir hastalıktan korunma aracı gibi hayatımıza yeniden girdi. Kimse kimseye "maskeni çıkar" demiyor, birinin "maskesi düşünce" sevinmiyor. Sokaklarda Oğuz'un dört yiğidi değil, dünyanın bütün kadın ve erkekleri nikaplı dolaşıyor.

Zaman içinde kültür ve medeniyetlerde kazandığı bütün renk ve çeşitliliğine rağmen maske, başlangıçta eğer avlanma veya av olmama amacıyla kullanılmışsa günümüzde yaşadığımız bir çeşit başa dönüştür. On binlerce yıl sonra onlar gibi biz de bir "vahşi hayvana" av olmamak için maske takıyoruz.

KORONA

Prf.Dr. ÖÇALOĞUZ

Boyun eğdi çaresiz
Ateş ona kor ona

Çingı saçtı od yaktı
Evler yıktı Korona

Kimde ise vebali
Öte taraf zor ona

Yenik düştü bu harpte
Paşa ona "or" ona

Yakalandı baksana
Her türlü spor ona

Aymaz gitsin Niğde'ye
Çoktan geçti Bor ona

Yağmalandı marketler
Kaşar buna lor ona

Fakir yansın derdine
Keder ona çor ona

Fırsat arar sömürge
Ne kazanır sor ona

İnsan olan utanır
Asıl bunlar kor ona

Mecbur kaldık Avrupa
Katılmaya korona

Alkış ile başladık
Sıra gelir horona

Bulaş için çaredir
Sabun ona bor ona

Bulur elbet bir çare
Tıp ona doktor ona

Konu olsun genç âlim
Bu günler doktorana

İLK KURŞUN – DÖRTYOL

Tarihçi Ali DEMİREL

Kurtuluş savaşını başlatan ilk kurşunun nerede atıldığı konusu hep tartışıla gelmiştir. Bilindiği gibi Gazeteci Hasan Tahsin (Osman Nevres)' in; Yunanlıların İzmir (Zümrân)'e çıkarma yaptıkları 15 Mayıs 1915 günü Yunan askerlerine, hayatını hiçe sayarak ateş açmıştır. Hasan Tahsin'in bu işgale kahramanca karşılık vermesi, Kurtuluş Savaşını başlatan ilk kurşun olarak değerlendirilmiştir. Aslında ilk kurşun, ikinci kurşun veya kaçınıcı kurşun olursa olsun; kahraman bir Türk evladı Hasan Tahsin, İzmir'e çıkarma yapmakta olan düşmana karşı çıkan ilk kişidir. Genel olarak Kurtuluş Savaşını başlatan ilk kurşunun nerede ve ne zaman düşmana sıkıldığıнын önemi olmaz gibi düşünülebilir. Ama Dört Yol'daki Kahraman Türk evlatları "Yurdumuzu işgale gelen düşmanlara karşı ilk kurşunu biz attık diyerek itiraz ederler.

Bir dilekçe ile 1991 tarihinde yapılan itiraz üzerine Genel Kurmay Başkanlığınca yapılan araştırma sonunda 1992 yılında şu cevap verilir: "... Uzman raporu ve konuyla ilgili Başkanlık yayınlarının tetkiki neticesinde,

Birinci Dünya Savaşından sonra galip devletlerin yurdumuzda ilk işgal ettiği yerlerin İskenderun ve Dört Yol olduğu, düşmana karşı ilk direniş hareketlerinin yine bu bölgede başladığı, buna bağlı olarak da ilk silahlı direniş hareketinin de 19 Aralık 1918'de Dört Yol ilçesi Karakese köyünde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir..." Anlaşılabacağı gibi yurdumuzu işgal etme girişimini ilk başlayan Fransızlara karşı ilk kurşun Dört Yol'da atılmış. Ve düşmana ilk kurşunu sıkan kahraman Türk evladının da Mehmet ÇAVUŞ (Mehmet KARA) olduğu anlaşılmış ve kayıtlara geçmiş. Bu olaydan 5 ay sonra Yunanlılar İzmir'e çıkarma yapınca bu kez bir başka Kahraman Türk evladı Hasan TAHSİN silahını düşmana doğrultup ateşlemiştir. Velhasıl yurdumuzu işgal etmeye gelen düşman; yurdun neresinden, hangi tarihte topraklarımıza girmişse o yöredeki kahraman Türk evlatlarının direnişi ile karşılaşmıştır. Yani; Ülkemize işgale gelen her düşman işgale kalkıştıkları her yörenin bir ilk kurşunu ile karşılanmıştır. Bu durumda Dört Yolluların bir ayrıcalığı yok mudur? Tabii ki vardır. Düşman tarafından ilk işgale

başlanılan buna karşılık da ilk direnişi/karşı saldırıyı başlatan Kahraman Dörtöyolların elbette ayrıcalıkları vardır...

Kurtuluş savaşımızda Anadolu'nun güneyinde nice kahramanlıklar sergilenmiştir. İşgalcilere karşı savaşmak üzere; kayıtlara geçen 21 ayrı çete teşkilatı kurulmuştur. Bu çete teşkilatlarının en büyüğü ise (300 den fazla has savaşçısı olan) Kara Hasan Paşanın kurduğu Kuvva-yı Milliye gurubudur.

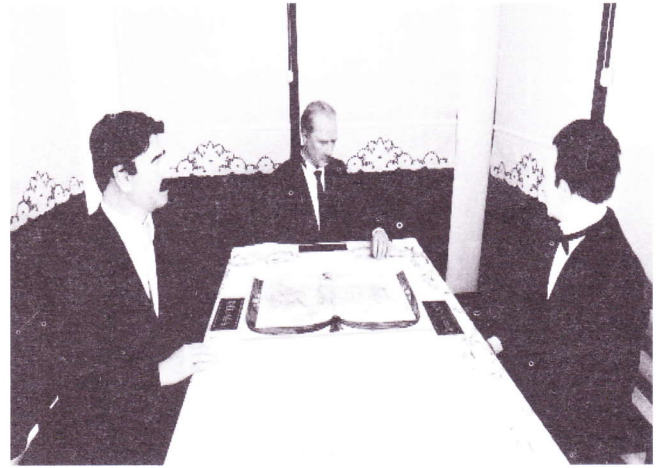
Bu kahraman savaşçıların savaş alanları sadece Dörtöyol'la sınırlı kalmayıp, Çukurova'dan Gavur Dağlarına kadar bütün o bölgeyi düşmana dar etmişlerdir. Öyle bir mücadele ki; saldırılara dayanamayan Fransız askeri kuvvetleri geri çekilmek zorunda kalmışlardır. 9 Ocak 1922'de Dörtöyol düşman işgalinden kurtarılmıştır. İşgale başlayan düşmana karşı hemen karşı çıkarak kurtuluş savaşının ilk kıvılcımlarını oluşturan o kahramanlarımız sanıldığından çok daha önemli işler başardılar. Şöyle ki: Ülkemizi işgal etmeye başlayan Fransızlar yanlarına eli kanlı Ermeni çapulcularını da almışlardı. Rusların koltuğu altında Doğu Anadolu'da yaptıkları katliamdan daha fazlasını Güneydoğu Anadolu'da yapmak isteyen Ermeni çapulcular; bu kez Fransızların koltuğu altında Türkleri katletmek için hazırlanmışlardı. Eğer Kara Hasan Paşa Çetesi – Ömer Hoca Oğlu Çetesi – Mehmet Çavuş (Kara) Çetesi – Deli Mustafa Ağa Çetesi – Kara Yusuf Çetesi – Azman Bekir Çetesi – Çukurovalı Abdülkerim Ağa Çetesi – Dağlı Mehmet Bey Çetesi... Burada adı geçmeyen daha nice kahraman önderler ve mahiyetlerindeki kahraman adamları; Fransızların kanatları altındaki Ermeni çapulcularınca, masum Türk köylülerinin katledilmesini önlemişlerdir...

Büyük önder Atatürk; "Benim Türkiye'de en sadık dostlarım Dörtöyol'dadır" dediği Dörtöyol'a 14 Ocak 1925, 16 Mayıs 1926 ve 15 Şubat 1931 tarihlerinde olmak üzere toplam 3 defa gelmiştir.

O bölgede başlayan bu çete savaşlarını başlatan ve de başarıların kaynağı, aynı zamanda ilk kurşun sıkılan yer Özerlidir. Özerli demişken: Dörtöyol ve çevresinin asıl sahipleri; Malazgirt zaferinden sonra Dörtöyol ve çevresine yerleşen, çoğunluğu Oğuzların Üçok kolundan olan Türkmenlerdir. Söz konusu Türkmenler Dörtöyol'un ilk temelini atmışlardır. Burası bayındır hale getirilince "Özer İli – Özer Eli" adı ile bir Sancak

oluşturulmuştur. Hangi akla hizmet edildiyse bu ad sonradan 'Üzeyir İli' olarak değiştirilmiş. Bu adla da kalmayıp günümüzde 'Dörtöyol' adıyla anılmaktadır.

Cumhuriyet kurulduktan sonra bu yerlere öncelikle Balkanlardan gelen göçmenler yerleştirilmiş. Türkmenlerle kaynaşan; Boşnak, Arnavut ve Makedonya'dan gelen Türkler Dörtöyol'un nüfusunun artmasını ve gelişmesini sağlamışlardır. Asıl nüfus artışı ve kalkınma ise; 1974 yılında İskenderun Demir Çelik Fabrikasının kurulmasından sonra başlamıştır. Türkiye'nin hemen her bölgesinden fabrikada çalışmak üzere gelenler, fabrikanın hemen yakınından daha çok, çevreye dolayısıyla Dörtöyol'a yerleşmişlerdir. Ayrıca 1990 yılında Güneydoğu Anadolu'dan, terör olayları nedeniyle kaçarak göç eden vatandaşlarımızdan bir kısmı, Amanos Dağları eteklerindeki hazine arazilerine yerleşmişlerdir. Bu arada; narenciye yetiştiriciliğinin yaygın olduğu Dörtöyol'a tarım işlerinde çalışmak üzere mevsimlik olarak her yıl gelmekte, iş mevsimi sonunda ise geldikleri yere dönmekte olan tarım işçileri vardı. İşte bu geçici işçiler, Dörtöyol'a gelip geri dönmemeye başlamışlardır. Zaman içinde bu geçici işçilerin geri dönmeyenleri artmaya başlamış böylece Dörtöyol yeni bir göç ve yeni yerleşenler akınına uğramıştır... Dörtöyol günümüzde 130 bin nüfuslu bir ilçe haline gelmiştir. Bu nüfus yoğunluğu ile birçok ilimizin her biriniz nüfusundan daha fazla insan barındırmaktadır. Anadolu'nun hemen her yerinden ve de Balkanlardan gelen insanların ortaklaşa oluşturdukları bu ilçe 'küçük bir Türkiye' gibidir. Gerek sanayi gerekse tarım alanında oldukça gelişmiş olan bu yöre insanların yaşam standartları çevrelerine göre oldukça üstün durumdadır.

Dörtöyol'da toplumca önemsenen iki konu öne çıkmaktadır. Bunlardan biri Dörtöyol Belediyesinin her yıl düzenlemekte olduğu 'Dörtöyol İlk Kurşun Kültür Sanat ve Turunçgiller Festivali'dir. Her yıl yapılmakta olan söz konusu festival; 2019 yılında Aralık ayının 19-22 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu şenlikte; tarım ürünlerinin tanıtımının yanı sıra kültür, sanat, spor hatta yemek yarışmaları gibi etkinliklere yer verilmiştir.

Dörtöyol'da toplumca öne çıkarılan, önemsenen ikinci konu ise, ilçede 'İlk Kurşun' Müzesinin açılmış olmasıdır. Dörtöyol'a gelen her kişinin görmesi/gezmesi

gereken yerlerin başında bu müze gelmektedir. Henüz yeni olan "İlk Kurşun Müzesi", daha da zenginleştirilerek geliştirilmeye çalışılmaktadır. Müze şimdiki durumu ile bile; tarih ve kültür izlerimizi belgelemekte, tamgalamakta ve ziyaret edenleri başka bir zaman dilimine taşımaktadır...

İSMİ NE? İSMİ GÜL

HASAN ŞAHMARANOĞLU

Necati Kanter hocanın "İsmi Gül" adlı hikâye kitabını alınca ne yazacağımı unuttum. Yaşım 85, ben hiçbir şeye ağlamadım. Hayatım boyunca gülümsedim. Acaba benim gönlüm mü kuruydu, yüreğim mi taş gibiydi, çok düşündüm. Her okuduğum kitapta, her okuduğum şiirde bir melâl buluyordum. Kitapları, şiirleri ben yazıyordum gibi tekrar tekrar okurum bir hüzün bulamam. Son çağ Türk edebiyatını iyi takip ederim. Romanları, hikâyeleri okurum bir şey bulamam. Hele sağ cenahta hiç hikâyeci kalmamıştı. Bir Şevket Bulut vardı hemşerim, ölmüştü. Kala kala Mustafa Kutlu'ya kalmıştı. İşte bu sıralarda muhterem Necati Kanter hocanın "İsmi Gül" adlı hikâyesi elime geçti. Bu kadar girişten sonra adet olduğu üzere muhterem Necati Kanter hocayı tanıyalım: 1949 Elaziz doğumlu. İlköğrenimini Elaziz'de tamamlayan hoca, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirmiş. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yaptıktan sonra Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde "Türk İslam Edebiyatı" uzmanı olarak çalışmış. 2008 yılında emekli olduktan sonra doğduğu şehirde edebiyatla ilgilenmeye devam ediyor. Birçok edebiyat dergisinde öyküleri ve yazıları yayımlanmış.

Onun bizi dolaştırdığı yüce dağları, balta girmemiş ormanları, karanlık mağaraları, ucu ırmağa batan söğüt ağaçlarını, kedileri, köpekleri, kurbağaları atlayarak "İsmi gül" adlı hikâyesi ve bana şiddetli hüzün veren "Hüzün Yağdı Dağlara..." adlı hikâyesini ele alalım: Beni bu Yemen alır çöllere götürür; ağlayan anaları, Yemen Türküsü söyleyen gelinleri görürüm. Anadolu'da her şehrin bir Yemen hikâyesi vardır. Hocanın bu Yemen hikâyesi beni gençliğime götürdü. Ben de babamın anlattığı Mevlevi Taburu'nu hatırladım. Ben oldum olası ağıt sevmem; anaların, gelinlerin yaktıkları Yemen türküleri taş kalbimi yerinden oynattığı için sevmem. O zaman gençlik var. Yemen türküsünü gençliğin verdiği kalın sesimle kelimeleri uzatarak hecelere vurgular yaparak okurdum. Bu gök gürültüsünü andırır, top seslerini bana getirirdi. Dinleyenler hep tekrar ettirirlerdi.

Yemen bir kenarda dursun, Türkler bu güle neden bu kadar önem veriyor? Türkistan'dan Anadolu'ya kadar hangi Türkmen çadırında, hangi köyde, hangi şehirde bir kız doğsa isminde gül vardır. Şimdi saysam binlerce güllü kız ismi bulurum. Malum Türk-İslam topluluklarında gül, peygamberimizin simgesidir. Divan şairleri de bu nedenle güllü şiirlerinde sıklıkla kullanırlar. Güle hürmetleri büyüktür.

Şimdi Yemen'e gelelim. Peki Türkler bu Yemen'e

neden bu kadar önem veriyorlar? Şimdi zannedildiği gibi Yemen'e asker 1914'te gönderilmedi. Sultanlar Sultanı Yıldırım Selahattin Yusuf Han (Yıldırım onun ifadesidir, onun Türk adıdır. Onu çadırlarda Yıldırım diye çağırırlardı) ağabeyi Turan Şah'a amcasının ordusu Esadiye'yi vererek Yemen'i fethetme gönderdi. Turan Şah Yemen'i alarak oradaki Arap kabilelerini hizaya getirdi. Sonra Selahattin Yusuf Han, torunu Atsız'ı Yemen'e gönderdi. Yemen, Eyuplu Devleti'nin Mısır gibi, Suriye gibi, Lübnan gibi, Filistin gibi bir eyaleti oldu. Peki bu Yemen'e bu kadar önem neden veriliyordu? O çağda İspanyollar, Portekizliler Hint Okyanusu'nda cirat atıyorlardı. Arada sırada Aden Boğazı'na hücum edip Kızıldeniz'e geçmek istiyorlardı. Gül'ün yurdunu tarumar edip Kâbe'yi yıkmak istiyorlardı. İşte büyük kumandan hem Kudüs'ten Frenkler'i def etti hem Yemen'i devlete bağlayarak Mekke'yi ve Medine'yi kurtardı.

Sultanlar Sultanı Yıldırım Selahattin Yusuf Han'ın iki ordusu vardı: Biri amcası Şirkuh'un kurduğu Esediye, diğeri kendisinin kurduğu Şehiye. Peki bu orduların savaşçıları kimlerdi? Cenevizliler tarafından Deşt-i Kıpçak'tan toplanan Kıpçak savaşçıları, bir de Halep civarına yerleşen Türkmen aşiretlerinin savaşçıları idi. Sonra bu Kıpçaklar Mısır'da Türk Kıpçak Kölemen devleti kurdular. Ta ki Yavuz Sultan Selim Han, Mısır ordusunu yenip İslam dünyasını Osmanlı topraklarına katana kadar... Yavuz Sultan Selim Han gerçekten yavuzdur. Kızıldeniz'e ünlü Türk denizcisi Piri Reis'i gönderdi. Hint Okyanusu'na Kemal Reis'i, Yemen'e de Özdemiroğlu'nu vali tayin etti. Yavuz Sultan Selim artık rahatlamıştı. GÜL'ünü garantiye almıştı. Zaten Hadim-i Haremeyn Şerifeyn değil miydi?

Sona doğru geliyorum, ellerim titrek, gözlerim yaşlı. Sen ne diyorsun hoca, ben 85 yaşında damar tıkanıklığı için ilaç kullanıyorum. Bu yaşlı insan ağlatılır mı? Sen şiir mi yazıyorsun, tarih mi? Anladık, "Melâli anlamayan nesle aşına değiliz." Hocam, sen benim şair olduğumu bilmiyor musun? Neyse, gelelim Kaside-i Bürde'ye. Buradaki Muhammedî duruşu kim anlar? "Burada beni ancak Allah buyruğuna bağlı Peygamber affı kurtarır. Ben onun 'ÖÇ ve AF' adalet eline uzatıyorum işte sağ elimi. Beni ancak o kurtarabilir burada, yalnız o. Şimdi yalnız söz onun. Buradan ne anladık? Mesaj ne? "İNTİKAM YOK" adalet var. Hoca efendi, bu millet Sırp vahşetinin acısını unuttu. Mostar Köprüsü'nü yeniden yaptı. Bu beş yüz değil, belki bin beş yüz yıl kalacak Sırpların alnında, mahşer düğümü olarak kalacak.

Hocam, sen İslam tarihini iyi bilirsin. Hz. Ömer Kudüs'ü fethetti. Kimi öldürdü? Haçlılar, Frenkler Kudüs'ü işgal ettiler, kendi kronikçileri yazıyor, atların ayak bileklerine kadar kan oluk oluk aktı. Şarkın gönül Sultanı Eyüplü Selahattin Yusuf Han Kudüs'ü fethetti. Onları fidiye olarak evlerine gönderdi. Şu canavar Ermenilere bak. Kardeş bildiği Anadolu Türkünü Ruslarla ortak olarak arkadan vurdu. Kocaları, babaları askere giden savunmasız insanları genç, yaşlı demeden camilere doldurup yaktı. Türk milleti bunları yine affetti. Şimdi Türkiye'de iki yüz bin Ermeni kaçak çalışıyor, Türkün ekmeğini yiyor. Ellerine fırsat geçse yine aynı şeyi yaparlar. Sayın okuyucular, "İsmi Gül" adlı bu hikâye kitabı İstanbul'da Meserret Yayınlarından çıktı. İsteyen oradan temin edebilir.

ANTALYA ŞEHRENGİZİ

M.NİHAT MALKOÇ

Tünek Tepesi'nden bak, bayram etsin gözlerin
İlmek ilmek çözülsün düne dair gizlerin
Şairin nazarında dile gelsin Antalya!...
Köprülü Kanyonu'nda güle gelsin Antalya!...
Akdeniz'in incisi, bir dünya kentidir o!...
Hiçbir şehre benzemez yalnızca kendidir o!...

Kaleiçi'nde zaman girift bir bilmecedir
Hasret Muratpaşa'da ateşin bir hecedir
Hayal içre yüzerken güneş öper camları
Tadına doyum olmaz Akdeniz akşamları
Güneş tebessüm eder Beydağlarına karşı
Günün ilk ışığıyla ayağa kalkar çarşı

Akşam keyif çayında efkâr deme karışır
Bugünün Antalya'sı mâzisiyle barışır
Hasretin yangınında yanar kadim resimler
İdrakin aynasından geçer bütün isimler
Torosların gülüdür, tarihî çınardır o!...
Yeryüzü cennetidir, duru bir pınardır o!...

Efkârlı bir türküdür, dilimdeki ezgidir
İzini iz eyledim, alnimdeki yazgıdır
Güzellik gören gözde, bakışında saklıdır
Emsalsiz güzelliği nakışında saklıdır
Karanlık gecelerde çıramızı yakandır
Muhabbet çeşmesidir, içimize akandır

Eser bir munis rüzgâr huzur iklimlerinden
Gökkuşağı gülümser Barak kilimlerinden
Yüreğimize değer Muratpaşa'da ezan
Tükenişin remzidir Tekirova'da hazan
Perge canlı bir tarih, uykuya yatmış zaman
Hüzün fırtınaları, yaman esiyor yaman

Ayın şavkı düşünce karanlık gecelere
Sana duyduğum sevgi sığar mı hecelere?
Bir dünya cennetisin, İrem'i andırırsın
Uzağına düşeni hasretle yandırırın
Koyların masmavidir, berraktır denizlerin
Gönüllerden silinmez bıraktığın izlerin

Olympos kadim şehir, tarih bize gülümser
Mâzimize götürür burda bizi her eser...
Ülkemin gözbebeği, canımdan özge cansın
Diriliş muştususun, tükenmez heyecansın
Dolup taşar dört mevsim ören yerlerin senin
Sımsıcaktır güneşi gören yerlerin senin

Kaleiçi'nde her gün tarihin nabzı atar
Akdeniz'in mavisini, hayata hayat katar
Saat Kulesi'nde ân, mâziye akar durur
Bir alevdir Aspendos, hasreti yakar durur
Gönül göğümde hilâl, Akdeniz'in kızısın
Hasretin koyu demi, ebedî bir sızısın

Mâziden izler taşır Alanya'nın kalesi
Zifiri gecelere düşer ay'ın şulesi
Dünyalara değişmem toprağını, taşını
Mevlâm öne eğmesin göğe değen başını
Akdeniz'in yıldızı, aydan arıdır yüzün
Geceler cıvı cıvı, bir başkadır gündüzün

Gönlüme düşen cemre, ey Akdeniz güzeli!...
Muhabbetim daimdir, ebedî ve ezeli...
Ceddinden yadigârdır her bir taşın, toprağın
Köklerle bütünleşmiştir çınardaki yaprağın
Etle tırnak misali; yurdum, yuvamsın benim
Çöllerde yitirdiğim özge Leylâ'msın benim

Huzur için başka bir mekân aramam asla
Kepez ruh ikizimdir, ayrı duramam asla
Burcu burcu kokarsın, sevdamin adı şehir!...
Yanı başında olmak, gönlün muradı şehir!...
Mavi yolculuklarda ciğerler bayram eder
Kekova'yı bir görsen, yürekte kalmaz keder

Gece, ay ışığıyla dağılır karanlıklar
Bir ömür unutulmaz Lara'da yârânlıklar
O eşsiz endamınla büyölürsün gözleri
Her derdin ilacıdır, zaman çözer gizleri
Medeniyet beşiği, son sığınağım, dalya!..
Şehrengizler güzeli, mavi gözlü Antalya!...

Yeni günü müjdeler, ufkunda batan güneş
Vuslatına göz kırpar içimizde kor ateş
Halay çeksin güzeller, raks etsin leyl ü nehâr
Zemherinin ardından gelsin gül yüzlü bahar
Güzellik uykusunda yarım kalmasın rüyan!...
Çok uyumak gaflettir, uyan ey şehir uyan!..

Vuslatın eşiğinde bağrıma bastığımsın
Hicran ateşlerinde baruttan yastığımsın
Dünyaları verseler vermez seni bu deli!...
Hasret nöbetindeyim Pamfilya'dan gideli
Canımdan içre cansın, sol yanımda atansın
Bayrağın gölgesinde yekpare bir vatansın

İSİMLER VE İLÇELERİN İZLERİNDE İSTANBUL'UN FOLKLORUNE DOKUNMAK-4

ANDAÇ

(devam)

EYÜP: Eyüp semtinin mezarlığı ve oyuncakçıları çok meşhurdur. Eyüp mezarlığında nice sultanlar, saray mensupları, sadrazamlar, şeyhülislâmlar, vezirler, yüksek rütbeli askerler ve kumandanlar, din ve tasavvuf, ilim ve fikir, şiir ve sanat adamları gömülüdür. Bunlardan bazıları hususi türbelerinde, çoğu umumi mezarlıkta ebedî uykularını uyumaktadırlar. Eyüp mezarlığını, hiç usanıp yorulmadan adım adım dolaşmak, burada gömülü olanlardan her hangi bir suretle Türkiye tarihinde yer almış bulunan büyüklerin mezarlarını ve mezar kitabelerini tespit etmek, her halde pek güç, fakat başarması lâzım gelen hayırlı bir iştir.

Eyüp'te ne zaman oyuncak yapılmaya başlandığını belirtmek bugün imkânsızdır. Yalnız Eyüp çarşısını vaktiyle başından sonuna kadar oyuncakçı dükkânlarının doldurmuş olduğu muhakkaktır. Eyüp oyuncakçıları iptidai malzeme olarak tahta, deri ve teneke ile her renkte sulu boyadan başka bir şey kullanmazlardı, yaptıkları oyuncaklar da araba, beşik, darbuka, davul, tef, düdük, havan, yayık, hacıyatmaz, kaynana zırlıtısı, kursak düdük, salıncak, şakşak, topaç gibi şeylerdi. Eyüp oyuncakçılarının çeşitleri artıp eksilmediği gibi, şekilleri de hemen hiç değişmezdi. Her oyuncakçı tarafından aynı çeşit ve şekilde oyuncak yapılır, bunlar dükkânların önünde küme küme, salkım salkım teşhir olunurdu. Eyüp oyuncakçıları canlı yaratık şeklinde oyuncak yapmayı günah sayarlardı. Eyüp oyuncaklarını mahalle aralarında satan gezici esnaf da vardı. Bu gezici esnaf, kursaklı düdük, darbuka, tef, kaynana zırlıtısı çalarak sokaklarda dolaşır, çocukları heyecana düşürürdü. Eyüp oyuncakları, Avrupa'dan getirilen oyuncaklar karşısında değerini gittikçe kaybetmiş, bugün Eyüp'te iki kişiden başka oyuncakçı kalmamıştır.

GALATA: İstanbul'un meşhur semtleri arasında Galata'nın ehemmiyetli bir mevki vardır. Pek çok incir

ağacı bulunduğundan Bizanslılar zamanında Galata'ya incir mânasında Sykea derlermiş.

Milat'tan iki yüz yetmiş yıl önce Galyalıların göçmeleri dolayısıyla buraya "Galata" adı verilmiştir. İmparator Birinci Jüstiniyen tarafından birçok bina ve müesseseler inşa ettirilerek genişletildiğinden Galata'ya bir müddet "Jüstiniye Napolisi" denilmiştir. Sekizinci Mihail Paleolog devrinde Cenevizliler Galata'ya yerleşmiş, fakat çok geçmeden Bizanslılar'a karşı isyan etmişlerdir. Mihail Paleolog bu isyanı kolaylıkla bastırmış ise de, Cenevizliler, Birinci ve ikinci Andronikos Paleolog ve Yuanis Kantakuzen devirlerinde tekrar silâha sarılmışlar, Galata'nın etrafını surlar ve kalelerle çevirmişlerdir. 1296 senesinde Venedikliler'le Cenevizliler arasında çıkan ihtilâf yüzünden Galata, Venedik donanması tarafından yakılmış, bunun üzerine Cenevizliler de İstanbul'da ne kadar Venedikli varsa hepsini boğazlamışlardır. Bizanslılar'a karşı cesur olan, hatta İstanbul'u topla dövmekten bile çekinmeyen Cenevizliler, Türkler'den çok korktukları cihetle 1446 senesinde Galata surlarını yükseltmişler ve kuvvetlendirmişler, ancak İstanbul'un fethi üzerine buradan kovulmaktan kurtulamamışlardır. Galata surları, Fatih'in emriyle İstanbul'un fethinden on beş gün sonra yıktırılmıştır.

Galata, Yangın Kulesi, 507 senesinde Birinci Anastas tarafından yaptırılmış, 1446 senesinde Cenevizliler kuleyi genişletmişlerdir. 1794 ve 1824 senelerinde iki defa yangından harap olan Galata Kulesi'ni İkinci Selim ve ikinci Mahmut tamir ettirmişlerdir. Galata Kulesi'nin zeminden itibaren yüksekliği kırk metredir. Kule şehirde çıkacak yangınların yerini tayin ederek itfaiyeye haber vermek vazifesiyle mükellef memurlara tahsis edilmiştir. Bizanslılar devrinde ise, gemilerin limana girip çıkmalarını kolaylaştırmak maksadıyla işaret ve fener kulesi olarak kullanılmıştır.

Galata Mevlevihanesi, 1492 (Hicri 897) tarihinde İskender Paşa tarafından kurulmuş, zamanla harap olarak bir müddet boş kalmış, bir müddet de Halvetî zaviyesi olmuş, Kasımpaşa Mevlevihanesi'nin kurucusu

Abdi Dede'nin gayretiyle tekrar Mevlevi tekkesi halinde canlandırılmıştır. Semai Mehmet Dede, Mevlevihan Mahmut Dede, Mesnevi şârihi İsmail dede, şair Âdem Dede, Arzî Mehmet Dede, Pindârî Naci Ahmet Dede, Derviş Çelebi, Gavsi Ahmet Dede, Nayî Osman Dede, Abdülbaki Dede, Mehmet Şemsettin Dede, İsa Dede, Selim Dede, Mehmet Sadık Dede, Abdülkadir Çelebi, Ahçıbaşı Hüseyin Dede, Bakkalzade Ali Dede, Numan Bey, Abdullah Dede, Mehmet Esat Galip Dede, Ruhî Dede, Mahmut Ümit Dede, Kudretullah Dede, Ataullah Dede, sırasıyla Galata Mevlevihanesi'nde irşat seccadesine oturmuşlardır. Galata Mevlevihanesi, üçüncü Mustafa'nın saltanat devrine rastlayan 1766(Hicrî 1179) senesinde yanmış ve yeniden inşa olunmuştur. Mevlevihane bundan sonra 1794 senesinde Üçüncü Selim, 1834 senesinde İkinci Mahmut taraflarından esaslı bir surette tamir ettirilmiştir. "Hüsni Aşk" sahibi Şeyh Galip, Gavsi Ahmet Dede, mesnevi şârihi İsmail Dede, hattat ve şair Fasih Dede, Tezkire sahibi Esrar Dede, Şeyda Dede, Mahmut Dede, Vardakosta Ahmet paşa, Muhasip Ahmet Ağa Galata Mevlevihanesi'nde metfundurlar. Mehmet Sait Halet Efendi, tekkenin büyük kapısı yanında bir çeşme ve sebil ile bir kütüphane yaptırmıştır.

HASKÖY: Hasköy, eskiden bahçeleriyle şöhet kazanmış bir semtti. Bağlarında limon, turunc, kübbat yetiştirilir, hususiyle Küpeliogulları, Mordahay, Nesim, Kemal adlarındaki Yahudilerin bahçelerinde yetiştirilen limon ve narların eşi pek az bulunurdu. Bunlardan başka Küpeliogulları'nın "elma suyu", Tiryandafil adında bir Rum'un misket şarabı da ayrıca meşhurdur. Rivayet edildiğine göre Fatih, İstanbul'un fethinden sonra çadırını burada kurdurmuş. Ak Şemsettin de kezaik burada oturmuştu. O zaman Ak Şemsettin'in, "çamaşırlık Havuz" denilen yere bir servi fidanı diktiği, bu servinin yeşil olmayıp ak çıktığı da söylenmektedir. Bizanslılar "Aranbat" adında bir öğretmenin evi bulunduğu için Hasköy'e "Aranbat Kasabası" derlermiş. Fetih'ten sonra Fatih'in çadırı kurdurup burada oturması, Hasköy'e bugünkü isminin verilmesine sebep olmuştur.

Hasköy civarındaki Sötlüce'ye İranlılar "Kendişir", Araplar "Rabitai Leben", Biznslılar "Galata" derlermiş. Türk devrinde buraya Sötlüce denilmesi, sütünün halis ve bol olmasındandır. Sötlüce yakınındaki Karaağaç Korusu'ndan Dördüncü Murat çok hoşlanır, sık sık buraya gelir ve hoş demler geçirirmiş. Karaağaç Korusu'nun yanında vaktiyle Şeyhülislâm Ebüssuut Efendi'nin yalısı varmış. Bu büyük adamın meşhur Tefsirini bu yalıda yazdığı iddia edilmektedir. Sokullu Mehmet Paşa'nın oğlu "İbrahim Hanzade Yalısı" da Karaağaç'ta imiş. Bu yalıda Sokullu Mehmet Paşa'nın kılıcı ve gömleği saklı iken, bu iki yadigar ile beraber yanmıştır.

HAYDARPAŞA: Haydarpaşa semti, adını şimdiki Haydarpaşa rıhtımının arkasındaki tepe üzerinde bulunan askeri hastanenin kurucusu Üçüncü Selim devri vezirlerinden Haydar Paşa'dan almıştır. Haydar Paşa bahsolunan hastaneyi kışla olarak yaptırmış ve bina Abdülmecit'in iradesiyle hastane haline getirilmiştir.

KADIKÖY: İstanbul'un eski ve ehemmiyetli semtlerinden biri de Kadıköy'dür. Öteden beri bilinen ve artık umumileşen bir rivayete göre, Magaralılar yeni bir şehir kurmak isteyerek bunun yerini seçmek üzere bir kâhine başvurmuşlar, kâhinden "bu şehri körler memleketinin karşısında kurun" cevabını almışlar. O zaman başlarında kralları Vizas olduğu halde kuracakları şehrin yerini bulmak maksadıyla kuzeye doğru hareket eden Magaralılar, dolaşa dolaşa şimdi Topkapı Sarayı'nın bulunduğu noktaya gelmişler. Buradan dört yana bakarken biraz uzakta, karşı yakada kendilerinden önce Kalkedonyalılar'ın kurmuş olduğu Kadıköy'ü görmüşler. Krallarıyla beraber Megaralılar bulundukları yerin güzelliğine o kadar hayran olmuşlar ki, Kalkedonyalılar'ın Kadıköy'ü burada kurmadıklarına şaşmışlar. Onların kör olduğuna hükmederek Kadıköy'ün, kâhinin bahsettiği Körler Memleketi olduğuna inanmışlar.

Bu rivayetten anlaşılıyor ki, İstanbul'dan çok önce kurulmuş, İstanbul'un doğumuna ve çocukluğuna şahit olmuş, İstanbul'un kurucuları şehrin temelini atmak üzere Sarayburnu'na geldikleri vakit karşılarında Kadıköy'ü görerek, Kalkedonyalılar'ı kendi bulundukları yeri seçmedikleri için kör saymışlardır. Kadıköy İstanbul'dan önce kurulduğu gibi, gene İstanbul'dan önce Türklerin eline geçmiştir. Kadıköy, Boğaziçi'nin bütün kıyılarına hâkin olan küçük bir hükümetin merkezi iken Milat'tan yetmiş dört yıl önce Romalılar'ın, az sonra Yedinci Mihridat'ın, daha sonra İskitler'in ve nihayet Bizanslılar'ın hükmü altına girmiştir.

İstanbul'un fethinden sonra Kadıköy, ilk İstanbul kadısı Hızır Bey Çelebi'ye arpalık olarak verilmiş, bundan dolayı adı "Kadıköy" olmuştur. Kadıköy Bizans devrinde o kadar ehemmiyetli bir yer değildi. Burası Türkler tarafından tanzim edilmiş, büyütölmüş, güzelleştirilmiş, Tanzimat'tan sonra Kızıltoprak'a, hususiyle İkinci Abdülhamit zamanında Fenerbahçe'ye doğru ilerlemiş, İstanbul'un ılık ve cana yakın bir parçası haline gelmiştir.

KANDİLLİ: Eskiden yazmalarıyla şöhet kazanmış olan Kandilli semtine bu ismin verilmesiyle ilgili iki rivayet vardır: Birinci rivayete göre Dördüncü Murat, Revan'ı fethetmek üzere ordusunun başında İstanbul'dan ayrılırken burada bir saray yapılmasını emretmiş, seferden dönüşünde bu saraya henüz yerleştiği sırada Mehmet adında bir oğlu dünyaya geldiğinden burada yedi

gece kandil donanması yapılmış, bu münasebetle sarayın bulunduğu yere "Kandilli" denilmiştir. Dördüncü Murat'ın emriyle yapılan Kandilli Sarayı Dördüncü Murat ve Birinci Mahmut devirlerinde iki defa tamir edilmiştir. İkinci rivayete göre Kandilli üzerinde bir papazın bahçesi varmış. Göksu'ya ve daha yukarıya Çubuklu'ya giderek akşama kadar eğlendikten sonra gece kayıkla dönmeyi âdet edinen Osmanlı hakanlarının iltifatını kazanmak düşüncesiyle papaz, padişahın dönüş zamanlarında bahçesinde kandiller yakarmış. Bu sebeple papazın bahçesine "Kandilli Bahçe" derlermiş. Sonra yavaş yavaş bahçenin bulunduğu yer "Kandilli" ismine almış.

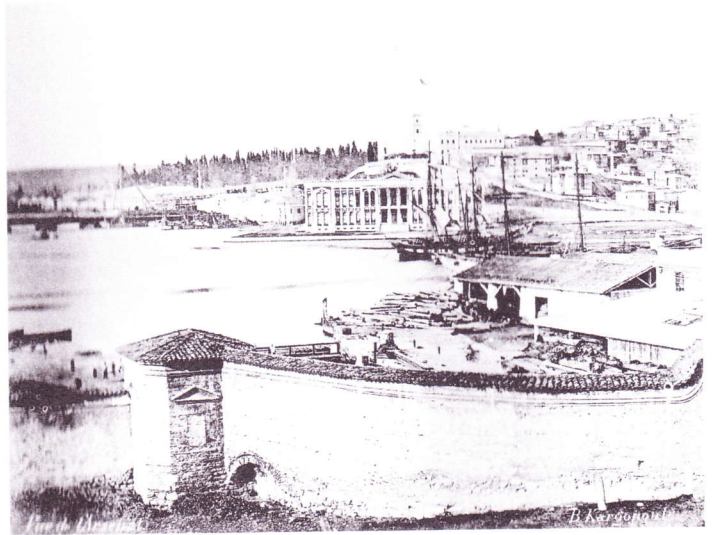

Bizanslılar devrinde tanınmış bir yer iken Kandilli, İstanbul'un fethinden sonra uzun müddet boş kalmıştır. Birinci Mahmut İcadiye Tepesi'ne girmek için sık sık geçerken mevkiinin güzelliğinden hoşlanarak burada bir köy kurulmasını emretmiş, bunun üzerine kıyıda bir cami ve caminin yakınında çeşmeler yaptırılmıştır. Bu suretle şenlendirilen Kandilli bugün Boğaziçi'nin çok güzel köylerinden biridir, fakat havası sert olduğundan zayıf ve hastaların Kandilli'de rahat edemeyecekleri söylenir.

KANLICA: Kanlıca semti, Bizanslılar devrinde zenginlerin çok rağbet gösterdikleri bir yazlıktı. İstanbul'un fethinden sonra tamamıyla boşalan semte Anadolu'dan kağıncılarla gelen bir kısım halk yerleşmiş, bu sebeple buraya "Kağıncı" denilmiş ve yavaş yavaş "Kağıncı" adı bozularak "Kanlıca" şeklini almıştır. Evliya Çelebi'nin naklettiği bu rivayetin doğru olamayacağı ve eski kayıtlarda "Kanlıca" ismine "Kanlık" tarzında rastlandığını söyleyenler de vardır. Yoğurdu ile meşhur olan Kanlıca'da Mahmut Celâlettin Paşa, Şeyhülislâm Hüseyin Efendi, Sadrazam Keçeçizade Fuat Paşa Kezûbî Hasan Efendi, Mektupçu Ali Bey, Fazlı Paşa, Rasim Paşa, Asaf Paşa, Rifat Paşa, Ders vekili Yahya Efendi, Seher Hanım, Saffet Paşa, Nevres Paşa, Muhtar Bey, Saraylı Hanım, Şefik Bey, Kadri paşa, Misk Yağcı Tevfik Efendi, Yağlıkçı Hacı Raşit Efendi, Vecihi Paşa yalıları vardı ki, her biri Kanlıca'yı gerçekten şereflendiren binalardı. Bunların bir kısmı yanmış, bir kısmı yıkılmış, şimdi ancak birkaçı enkaz halinde kalmıştır. Kanunî Süleyman devri ileri gelenlerinden İskender Paşa ile Şeyhülislâm Yenışehirli Abdullah Efendi'nin mezarları Kanlıca'dadır.

KASIMPAŞA: Kasımpaşa semtine bu adın verilmesine sebep, Kanunî Süleyman devrinde bu semti imara memur edilen vezirler arasında bulunan Ayabolu fatihi Kasım Paşa'nın, burada şimdi "Büyük Cami" denilen mabedi yaptırmış olmasıdır. Evliya Çelebi'nin rivayetine göre Kasımpaşa, pek eski zamanlarda "Ayalonga" namında meşhur bir manastır imiş. İstanbul fetholunduktan sonra bir kısmı Fatih'in fermanıyla Müslüman Mezarlığı haline getirilen Kasımpaşa'da ayrıca tersane, kaptanpaşa divanhanesi ve bir cami inşa edilmiştir. Kanunî Süleyman'ın saltanat devrinde İstanbul kalabalıklaştıkça yukarıda ismi geçen Kasım Paşa ile birlikte Ayas, Ferhat ve Piyale Paşalar, Kasımpaşa'nın imarıyla vazifelendirilmişlerdir. Yüzlerce devlet adamının gayretiyle şenlendirilen Kasımpaşa'nın nihayetinde Piyale paşa tarafından cami, medrese ve tekke de yaptırılmıştır.

Evliya Çelebi, biri, "Dayak Divanesi", öteki, "Boynuzlu Ahmet Dede" adlarında Kasımpaşa'lı iki meczuptan da bahsetmektedir. "Dayak Divanesi" her zaman çıplak gezermiş. İstanbul'un şiddetli soğukunda Ok Meydanı'nda kar içinde yattığı halde yanakları terlermiş. İki eli omzunda sokaklarda dolaşmış. Boynuzlu Ahmet Dede Kasımpaşa'da Koca Hasanoğlu denilen bir yeniçerinin evinde oturmuş. Uzun günlerde Kasımpaşa salhanesinin üzerine çıkar, gelene geçene: "Şallo Kâbe'ye gidesin Ahmet Çobu, şallo Kâbeye gidesin Mehmet Çobu" diye söz atarmış. Garibi şudur ki Ahmet Dede ömründe hiç görmediği bir adamı görse adıyla çağırarak ahabplık edermiş. Yirmi sene görmediği bir adamı görse hemen tanır, "Filân kadının oğlu filân beşe geldi" diye ayağa kalkıp sıçarmış.

Evliya Çelebi, Kasımpaşalılar'ı üç sınıfa ayırır, bir kısmının asker taaiesi, bir kısmının esnaf ve tüccar, bir kısmını da dervişlerden ibaret olduğunu anlatır ve sözlerine, "Bu şehrin mahbup ve mahbubesine had ve nihayet yoktur. Çünkü abu havası lâtiftir," cümlelerini ekleyerek Kasımpaşa'da çok güzel yetiştğini saf bir yürek ve masum bir dille belirtir. Şu hale göre Evliya Çelebi, Kasımpaşa'da dolaştığı sıralarda sanılır ki, her adım başında gönlünü açan ve gözlerini kamaştıran bir güzele rastlamış, Kasımpaşa'da gördüklerini tespit ederken güya onların cazibesine kapılmış, tesiri altında kalmıştır.

Bununla beraber Kasımpaşa güzellerini göklere çıkarmakta Evliya Çelebi yalnız değildir.

KUZGUNCUK: Kuzguncuk semtine bu ad, Fatih zamanında burada "Kuzgun Baba" namında bir zatın oturmuş olması dolayısıyla verilmiştir. Çileği ile meşhur olan bu semtte 1866 tarihinde çıkan bir yangında beş yüz ev ve dükkân yanmış, sonra geçen uzun müddette Kuzguncuk yavaş yavaş kalkınarak bugünkü halini bulmuştur.

MAHMUTPAŞA: İstanbul şehrinin ticaret merkezlerinden biri olan Mahmutpaşa semti, Fatih devrinin sadrazamlarından Mahmut Paşa'nın yaptırmış olduğu camiden almıştır. Plânına dikkat edilecek olursa Bursa'daki bazı camilere benzetilmesi kabil olan Mahmut Paşa Camisi, 1463 senesinde kurulmuş olduğuna göre İstanbul'un en eski camilerindendir. Bu caminin inşasından üç asır sonra 1785 senesinde esaslı surette tamir edildiği kapısının yanındaki kitabeden anlaşılmaktadır. Mahmut Paşa, Manastır'da Mahmut Ağa adında bir gazinin kölesi iken saraya alınmış, sıkı bir inzibat içinde büyütülmüş ve terbiye edilmiştir. Hırvat dönmesi veya Rum-Hırvat melezi, nihayet hem ana hem de baba cihetlerinden Rum olduğu rivayet edilen Mahmut Paşa'nın milliyeti hakkında kaydedilebilecek tek gerçek, Türk ırkından olmadığıdır.

Mahmut Paşa, ocak ağalarından biriyle saraydan çıkmış, Rumeli valiliğinde bulunmuş, 1453 senesinde Çandarlıoğlu Halil Paşa'nın yerine sadrazamlık makamına geçirilmiştir. 1466 yılına kadar bu makamda tutunan Mahmut Paşa, O tarihte rakibi Rum Mehmet Paşa'nın hilesiyle azlolunmuştur. Mevcut rivayete inanılmak lâzım gelirse, Konya'nın zaptından ve Karaman ilinin bir Osmanlı vilâyeti haline getirilmesinden sonra Fatih, Konya ve Karaman Türkleri'nin İstanbul'a naklini emretmiş, Mahmut Paşa bir kısım ahaliyi naklettirmiş, Rum Mehmet Paşa, zenginlerin rüşvet verip yerlerinde kalmayı sağladıkları için yalnız fakirlerin nakledildiği padişaha haber vermiş, işte bu sebep altında Mahmut Paşa'nın çadırı başına yıktırılmış, Rum Mehmet Paşa sadrazamlığa kavuşmuştur.

Rum Mehmet Paşa, 1469 senesinde azlolunarak sadrazamlık Hırvat İshak Paşa'ya verilmiş, 1472 senesinde İshak Paşa'da azlolunduğundan Mahmut Paşa ikinci defa sadrazamlık makamına oturmuştur. 1473 senesinde tekrar azlolunan Mahmut Paşa 1474 senesinde boğdurulmak suretiyle idam edilmiştir. Paşa'nın idam edilmesinin sebebi, kendisiyle arası açık olan Karaman Valisi Şehzade Mustafa'nın vefatında matem tutmamış, hattâ sevinç göstermiş olmasıdır. Şehzadenin ölüm haberi üzerine herkes gibi o da baş sağlığı dilemek maksadıyla Fâtih'in huzuruna çıkmış, fakat düşmanları tekrar iş başına getirilmesinden korktukları cihetle aleyhinde bulunmuşlar, evlât acısıyla yüreği yanan Fâtih'e Mahmut Paşa'nın matem tutmadığını hatta Şehzade Mustafa'nın ölümünü sevinçle karşıladığını söylemişler; bunun üzerine Fâtih, paşanın evine bir casus göndermiş, bu casus paşayı siyah yerine beyaz elbiseyle satranç oynarken görmüş, keyfiyet padişaha arz edilmiş, Fatih'in iradesiyle Mahmut Paşa önce Yedikule'de hapsedilmiş, birkaç gün sonra da öldürülmüştür.

Mahmut Paşa'nın öldürülmesiyle ilgili başka bir rivayet daha vardır ki şudur: Çok yakışıklı bir delikanlı olan Şehzade Mustafa, gûya Mahmut Paşa'nın karısına göz koymuş, bunu öğrenen Mahmut Paşa bir fırsat düşürmüş, şehzadeyi zehirleyerek ondan intikam almıştır. Hadise padişaha aksedince oğlunun dürüst ve temiz ahlâkından ve yüksek karakterinden tamamıyla emin olan Fâtih, şehzadenin Mahmut Paşa'nın haksız ve yersiz kinine kurban olduğuna kanaat getirdiğinden veziriazamının idamını emretmekte hiç tereddüt göstermemiştir.

ANTALYA'DA KÜLTÜR VE FOLKLORÜN İZLERİ

(Mustafa AKBABA eski Antalya'yı anlatmaya devam ediyor.)

Hadrianus Kapısı (Üç Kapılar)'ın karşısında şimdiki caminin yerinde bulunan eski Karakaş Camii; dikdörtgen plânlı, çatısı kiremit ile örtülü bir yapıydı. Şu anda 2000 Plaza'nın karşısında bulunan otoparkın olduğu yer önceleri toptancı sebze hali, sonraları da halk pazarı olarak hizmet vermişti. Dolayısıyla hareketin çok olduğu bu bölgede karakaş Camii'nin cemaati de oldukça fazla olurdu. Bahçe arasından bazı bahçıvanlar akşama doğru marul, taze soğan, gerdeme (tere), turp, maydanoz gibi ürünlerini getirip, camiyi çevreleyen duvarın üzerine koyup orada satarlardı. Yerine yeniden inşâ edilen şimdiki caminin minaresi o eski caminin minaresidir.

O yıllarda Karakaş Camii'nin imamet görevini Kadir hafız, müezzinliğini de dayısı Hakkı hafız ifâ ederlerdi. Zaman zaman Hakkı Hafız'ın da imamlık yaptığı olurdu. Kadir hafız, caminin hemen yanında (Kuzey doğusunda) bulunan ahşap bir evde otururdu. Annesi Şerife teyze de onlarla beraber yaşardı ve kız çocuklara bu evde Kur'an okumayı öğretirdi. Av merakı olan Kadir Hafız, bir gün arkadaşlarıyla ava giderken su kanalına yuvarlanan vasitanın içinde can verdi. Mekânları Cennet olsun.

(devam edecek)

